Provincie Noord-Holland

2019

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 16 juli 2019

Onderwerp: Startnotities Regionale Energiestrategieën Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid

Kenmerk: 1240249/1240255

Bijlagen:

startnotitie RES NHN
startnotitie RES NHZ

1. Inleiding

In juli 2019 is het nationaal Klimaatakkoord gesloten. Dit is de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015), met de doelstelling 49% CO2 reductie in 2030 en als einddoel 95% CO2 reductie in 2050. In het Klimaatakkoord zijn vele maatregelen benoemd, onderverdeeld in vijf onderwerpen: duurzame elektriciteitsopwekking, gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik, mobiliteit en industrie.

Voor het uitwerken en realiseren van de nationale doelen en afspraken is regionaal en lokaal maatwerk nodig. Het vraagt om nieuwe manieren van intensieve samenwerking tussen overheden, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Daarom hebben de overheden in het Interbestuurlijke Programma (IBP) (februari 2018) afgesproken een meerjarige programmatische nationale aanpak met lands dekkende Regionale Energie Strategieën (RES) (30 regio's) uit te werken in een landelijk programma RES. In het IBP is ook afgesproken dat de besluitvorming over de uitvoering van deze strategieën plaatsvindt via het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk en via het beleid van de Waterschappen (o.a. waterbeleidsplannen). Het is dus de nadrukkelijke wens van het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen de RES gezamenlijk te gaan ontwikkelen om een van bovenaf opgelegde taakstelling te voorkomen.

In Noord-Holland kennen we twee RES regio's. De RES Noord-Holland Noord en de RES Noord-Hollland Zuid.

Wat is de RES?
Nationaal dient er in 2030 35 TWh aan duurzame energie op land te worden opgewekt. De RES is een middel om gezamenlijk met de partners te bepalen wat ons aandeel daarin zal zijn. De regionale overheden bepalen hoe, met wie en waar dit ingevuld wordt. Ook wordt de opgave 'aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving' uit het Klimaatakkoord erin uitgewerkt. Hiervoor geeft de RES inzicht in aanbod van duurzame warmtebronnen en de warmtevraag van de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur.

<u>Doel van de startnotitie</u>
De RES-sen worden in gezamenlijkheid, maar vanuit ieders eigen rol en bevoegdheden, opgesteld. Vanaf de ondertekening van het Klimaatakkoord dienen ze in een kort tijdsbestek te

worden gerealiseerd en vastgesteld. Een zorgvuldig participatieproces is daarvan tevens onderdeel. De strakke planning komt mede voort uit de het gezamenlijk doel dat medio 2021 in het merendeel van de regio's de RES is verwerkt in het omgevingsbeleid en dat uiterlijk in 2025 alle aangevraagde benodigde vergunningen voor de ruimtelijke inpassing zijn afgegeven (met oog op de tijdige realisatie van de opgave). Dat vraagt om goede afspraken aan de voorkant van het proces. Daarvoor zijn een aantal kaders opgesteld, zonder nu al uitspraken te doen over inhoudelijke oplossingen en keuzes. Deze kaders zijn opgenomen in de startnotitie. Het is belangrijk dat alle gemeenten, de provincie en de waterschappen een zelfde besluit nemen over de manier waarop het proces wordt ingericht en welke leidende principes er gelden. Deze zaken worden beschreven in de startnotitie.

Rol van de provincie Noord-Holland

De provincie Noord-Holland is partner in het RES-proces. Dit betekent dat wij, net als de gemeenten en de waterschappen, deelnemer zijn in het gezamenlijk proces. Wij hebben zodoende geen regierol.

Ten behoeve van het proces zijn gezamenlijk, maar vanuit ieders eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden, startnotities voor de RES Noord-Holland Noord en de RES Noord-Holland Zuid opgesteld. De startnotities zijn procesdocumenten met procesafspraken. Door de vaststelling ervan door gemeenten, waterschappen en de provincie committeren de partners zich aan het gezamenlijke proces en het gezamenlijk opstellen van de RES. Zodoende worden de startnotities thans aan uw Staten ter besluitvorming voorgelegd.

Daarbij geven wij tevens uitvoering aan het amendement 'Concretiseren Energietransitie' (PS 4 februari 2019) waarin u vraagt om 'Aan het begin van de nieuwe Statenperiode 2019-2023 uitvoering te geven aan de aanbevelingen door met GS afspraken te maken hoe deze geconcretiseerd kunnen worden.' Het gezamenlijk opstellen van de RES ligt in de lijn van de conclusie van de Randstedelijke Rekenkamer in zijn rapport over Energietransitie: "Toekomstige energieprogramma's zullen nog meer een gezamenlijk programma met andere partijen worden dan het geval is".

2. Kaders voor de RES NHN en NHZ

De kaders voor de RES betreffen de opdracht, het proces en de leidende principes. Deze zijn voor beide regio's grotendeels hetzelfde. Hieronder gaan we nader in op de kaders. Indien er verschillen zijn tussen de regio's staat dit vermeld.

<u>De opdracht</u>

Landelijke opdracht

Met de ondertekening van het Klimaatakkoord heeft elk van de 30 RES-regio's in Nederland de opdracht om een Regionale Energie Strategie voor 2030 op te stellen. Het Rijk heeft bepaald dat in 2030 35 TWh duurzame energie opgewekt gaat worden, de regio bepaalt hoe, met wie en waar dit ingevuld wordt. In de RES staat welke strategie de regio (overheden, netwerkbeheerders, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners) hanteert om de energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. Indien de 30 RES-en niet optellen tot de landelijke doelstelling van 35 TWH, dan volgt er een landelijke verdeling van de resterende opgave.

<u>Het proces</u>

Besluitvorming en Planning

Het RES-proces kent verschillende momenten voor besluitvorming. De deadlines hiervoor zijn landelijk vastgelegd:

- Startnotitie: de ondertekening van het Klimaatakkoord is het officiële startpunt van de RES.
- Concept RES: wordt 6 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de colleges van gemeenten, het college van gedeputeerde staten en het Dagelijks Bestuur van het waterschap en aan het landelijk programma. Dit besluit is een processtap, inhoudelijke besluitvorming volgt bij de RES 1.0 (De concept RES omvat nog geen concrete locaties voor opwek, maar zoekgebieden voor opwek. De concept RES wordt na aanlevering bij het landelijke programma verder uitgewerkt en geconcretiseerd, wat leidt tot de RES 1.0).
- RES 1.0: deze wordt 18 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van het waterschap en aangeboden door de Stuurgroepen van de RES-sen aan het landelijke programma.
- Uitvoering van de RES: na vaststelling van de definitieve RES 1.0 wordt de ruimtelijke opgave van de RES opgenomen in de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies en omgevingsplannen. Hier zal ook besluitvorming over plaatsvinden. Streven is dat de RES binnen een jaar na vaststelling van de RES 1.0 is verankerd en vastgesteld in de omgevingsvisie en dat in 2025 alle vergunningen verleend zijn voor de uitvoering.
- Elke twee jaar: RES-actualisatie: het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030, de RES wordt ten minste elke 2 jaar gemonitord, geactualiseerd en vastgesteld (RES 2.0 en verder).

Programma organisatie en regionale samenwerking

In de programma organisatie van de beide RES-sen zijn alle gemeenten, de provincie NH en de waterschappen vertegenwoordigd. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten op de bestaande (sub)regionale samenwerkingen:

- West-Friesland,
- Regio Alkmaar,
- Kop van Noord-Holland,
- IJmond Zuid-Kennemerland,
- Zaanstreek Waterland,
- Amsterdam,
- Haarlemmermeer,
- Amstelland,
- Gooi en Vechtstreek.

Vanuit de deelregio's zijn er per RES een bestuurlijk trekker, een ambtelijk opdrachtgever (gemeentesecretaris) en ambtelijke regio-coördinator aangewezen die deelneemt in de programma organisatie. Ook de waterschappen en de Provincie NH maken onderdeel uit van de programma organisatie (bestuurlijk, ambtelijk opdrachtgever, ambtelijk), net als de netwerkbeheerder Liander. De rol van de stuurgroep wordt strikt procesmatig gehouden en de

inhoud te laten bepalen door het samenspel met inwoners, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en experts.

Maatschappelijk draagvlak

Maatschappelijk draagvlak is zeer belangrijk in het RES-proces. De samenleving – bewoners, bedrijven en organisaties in de regio – wordt betrokken bij het opstellen van de RES (raadplegen, adviseren en coproductie). Zeggenschap over de projecten en financiële participatie in opwek zijn belangrijk voor een geslaagde energietransitie. Participatie tijdens het RES-proces wordt georganiseerd in de vorm van ruimtelijke ateliers, zowel lokaal als regionaal, waarin het gesprek met de samenleving plaatsvindt over de ruimtelijke inpassing van de maatregelen. Het organiseren van participatie is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Het programma RES organiseert kennisbijeenkomsten en verzorgt ondersteuning, zodat elke gemeente goed is toegerust om een goed participatietraject te doorlopen. Daarnaast worden thematische ateliers georganiseerd, primair gericht op stakeholders; (professionele of georganiseerde) partijen met belang bij de energietransitie. Tijdens deze thematische ateliers wordt kennis en input voor de RES opgehaald, zoals gezamenlijke uitgangspunten of opgaven. Daarnaast zorgt deze afstemming voor de borging van de samenwerking in de uitvoering. Ook worden bestaande samenwerkingsverbanden met stakeholders betrokken in het proces.

<u>Leidende principes</u>

Algemeen

- De regio's NHN en NHZ realiseren een regionaal aandeel van de landelijke opwek opgave van 35 TWh, inclusief de (geprojecteerde/gerealiseerde) energieprojecten uit het Energieakkoord. Uitgangspunten daarbij zijn:
  -opgave staat centraal, we gaan in gesprek over de oplossingen en het wegnemen van knelpunten;
  -streven naar extra invulling van opwek, vanwege mogelijk afvallen van zoekgebieden;
- RES NHN kent uitwerking in 3 deelregio's: regio Kop van Noord-Holland, regio Westfriesland en regio Alkmaar;
- De RES NHZ kent uitwerking in 6 deelregio's: regio Gooi en Vechtstreek, Amsterdam, IJmond/Zuid Kennemerland, Zaanstreek/Waterland, Haarlemmermeer en Amstelland.
- De opgaven voor mobiliteit, industrie en agrarisch wordt niet uitgewerkt tot een strategie. De RES wordt wel integraal / in samenhang met deze deelgebieden opgesteld;
- De RES wordt samen met stakeholders en samenleving opgesteld;
- Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030. De RES wordt geborgd in het omgevingsbeleid en wordt minimaal iedere twee jaar gemonitord en geactualiseerd;
- Indien de 30 RES-regio's niet optellen tot de landelijke doelstelling, dan zal eerst het "goede gesprek" worden gevoerd tussen de regio's onderling. Vervolgens volgt er een landelijke verdeling van de resterende opgave;
- Specifiek NHZ: er is vanuit de landelijke opwek-opgave van 35 TWh geen verdeelsleutel van de opgave per RES-regio. Het is ook niet de insteek van de regio NHZ om voorafgaand aan het opstellen van de RES een streefcijfer voor de opgave te bepalen. Het is juist de

bedoeling om, middels het RES-proces en aan de hand van de gelijkwaardige regionale inzet, tot een bod te komen.

Kwantiteit

- De elektriciteitsopgave op land is techniekneutraal, uitgangspunten hierbij zijn:
  -gebruik maken van bewezen technologie;
  -toepassing van grootschalige opwek (alle grootschalige opwek telt mee, dus ook reeds gerealiseerde of geplande projecten);
  -kansrijke innovaties krijgen een plek in de RES 1.0, ook wordt ingezet op de kracht van het lokale initiatief;
  -opgave is in 2030 gerealiseerd en geeft doorkijk tot 2050;
  -biomassa is onder voorwaarde duurzaam (bijv. teelt en verwerking in de regio);
- 'Kleinschalig zon op dak ' en energiebesparing zijn beide belangrijke onderwerpen voor de RES maar tellen niet mee als vermindering of vermeerdering van het bod;
- Voor de warmte opgave (gebouwde omgeving):
  -beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag worden op een logische, efficiënte en betaalbare wijze gekoppeld;
  -warmte aanbod en warmte vraag bevinden zich zo dicht mogelijk bij elkaar, rendementsverliezen worden zoveel als mogelijk beperkt.
  -gemeente-/regiogrenzen worden bij de verdeling van het warmte aanbod losgelaten.

Kwaliteit

- De RES levert een bijdrage aan de landelijke energieopgave (energie opwek en warmtetransitie);
- Zorgen voor maatschappelijk draagvlak, door o.a.:
  -zorgvuldige participatie bij de totstandkoming van de RES (lokaal & regionaal);
  -maatschappelijke participatie in opwek (lokaal eigenaarschap van energieprojecten waarbij in NHZ gestreefd wordt naar minimaal 50% in lokaal eigendom), daarbij zullen de minder draagkrachtige burgers niet vergeten worden;
  -samenwerking tussen stakeholders en overheden;
  -gezamenlijk ontwikkelen van meerdere (ruimtelijke) scenario's.
- Zorgen voor ruimtelijke kwaliteit, door o.a.:
  -meervoudig ruimtegebruik;
  -meerwaarde bij ruimtelijke inpassing, door energiedoelen aan andere ruimtelijke ambities te koppelen (bijv. bodemdaling, biodiversiteit, recreatie, economie, leefbaarheid, gebiedsontwikkeling, verbetering van verbindingen, vernatting van veengebieden);
  -bepalen van ruimtelijke ordeningsprincipes voor de inpassing van opwek en voor de benodigde ruimte voor boven- en ondergrondse infrastructuur , zoals aansluiten bij gebiedseigen kenmerken.
- Zorgen voor kostenefficiency, door o.a.:
  -vraag en aanbod zo dicht mogelijk bij elkaar (warmte en elektra);
  -netcapaciteit en betaalbaarheid zijn mede bepalend voor keuzes;
  -beschikbare warmtebronnen en de potentiële warmtevraag worden op een logische,

efficiënte en betaalbare wijze gekoppeld;
-combineren van opgaven en investeringen in andere opgaven.

Ambities en inzet provincie Noord-Holland

De provincie is als partner betrokken bij de RES NHN en de RES NHZ. Dit betekent dat wij als partner onze inhoudelijke inzet in de RES zullen inbrengen. Deze inzet bestaat in ieder geval uit de volgende uitgangspunten en inhoudelijke principes:

1. Samen met partners werken we aan Regionale Energiestrategieën. De resultaten daarvan verankeren we in ons ruimtelijk beleid. Binnen Noord-Holland Zuid bieden wij, vooruitlopend hierop, ruimte voor de plaatsing van windmolens op basis van het principe 'ja, mits'. Dit betekent dat niet op elke locatie windmolens kunnen worden geplaatst, maar dat een zorgvuldige afweging zal plaatsvinden. Buiten de NHZ hanteren wij een restrictief 'nee, tenzij'-beleid, tot het moment van vaststelling van de Regionale Energiestrategie Noord-Holland Noord, waarin duidelijk zal worden op welke plaatsen draagvlak is voor de plaatsing van windmolens. Tot dat moment zijn alleen burgerinitiatieven voor nieuwe windmolens mogelijk wanneer breed draagvlak is aangetoond en een goede landschappelijke inpassing is gegarandeerd;
2. De RES vormt één van de instrumenten om te komen tot het provinciale doel van klimaatneutraliteit in 2050. Van de RES wordt een substantieel aanbod hernieuwbare opwek (elektriciteit en warmte) verwacht voor 2030 (met doorkijk naar 2050), dat recht doet aan het verbruik en de potentie van de Noord-Hollandse regio's.
3. De RES ziet primair op de opgave voor grootschalige hernieuwbare opwek 2030 (35 TWh), de Regionale Structuur Warmte en de benodigde energie-infrastructuur. Dit zorgt voor focus. Tegelijk is het essentieel de samenhang met de aanverwante opgaven te bewaken (landbouw, mobiliteit, industrie) en de noodzakelijke aandacht te houden voor besparing en opwek binnen de gebouwde omgeving.
4. Om de doelstellingen voor 2030 te kunnen halen is het van belang dat het RES-opwekaanbod voldoende concreet en uitvoerbaar is:
   - Zoekgebieden zijn ten tijde van de RES 1.0 uitgewerkt in specifieke projectlocaties (of er is een uitgelijnd proces afgesproken om daartoe te komen).
   -De overeengekomen oplossingen zijn kosteneffectief (financieel uitvoerbaar) en er ligt een plan t.b.v. de praktisch uitvoerbaarheid (regie, eigendommen, eventuele belemmerende wet- en regelgeving, etc.).
5. De Omgevingsvisie NH2050 geeft het toekomstperspectief voor de Noord-Hollandse leefomgeving, ook voor wat betreft de energietransitie. De geformuleerde ontwikkelprincipes zijn richtinggevend voor de RES'en in Noord-Holland. Voor wat betreft energietransitie gaat het om de volgende:
   -de provincie Noord-Holland zet in op een regionale optimale energiemix. Energie-ontwikkelingen zijn passend bij de waarden, karakteristieken en het draagvermogen van het landschap. De economische kansen van de energietransitie voor economische clusters zijn richtinggevend;
   -binnen de bijzondere provinciale landschappen is ruimte voor kleinschalige ontwikkelingen die bijdragen aan instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten. In gebieden met grote structuren en relatief geringe aanwezigheid van cultuurhistorie zijn

meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. Verder zijn er karakteristieke landschappen waar veel dynamiek op afkomt. Daar wordt ingezet op een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en gebruik;
-vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van energie-infrastructuur. Vanuit dat oogpunt een voorkeur voor geclusterde opweklocaties nabij grote energievragers en/of netcapaciteit;
-er wordt ruimte gereserveerd voor de aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie;

6. Diverse strategische verkenningen op het gebied van energietransitie hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de Omgevingsvisie NH2050 of geven hier verder uitwerking aan. Het gaat bijvoorbeeld om de Systeemstudie Energie-Infrastructuur en de regionale Energie & Ruimte-verkenningen. Deze verkenningen vormen geen vastgestelde beleidskaders, maar bieden wel waardevolle inzichten over wat kansrijke (en minder kansrijke) ontwikkelrichtingen zijn. Ze dienen dan ook als bouwstenen in het RES-traject;
7. De energietransitie zal een grote impact hebben op het Noord-Hollandse landschap. Het is van belang dat de baten (financiële opbrengsten) voor een substantieel deel in de betreffende regio's blijven en bijvoorbeeld worden aangewend om het lokale/regionale landschap een kwaliteitsimpuls te geven;
8. Voor wat betreft het thema 'warmte' sorteert de RES voor op de gemeentelijke warmtetransitieplannen. De RES kan worden benut om volledig inzicht te krijgen in de beschikbare warmtebronnen en –infrastructuur inclusief uitgangspunten met betrekking tot hun inzetbaarheid;
9. Eenduidigheid, vergelijkbaarheid en optelbaarheid van data is voor de RES cruciaal en vormt een randvoorwaarde bij de uitvoering van studies en doorrekeningen. De provincie Noord-Holland verkent of zij een regierol kan nemen in het (digitaal) verzamelen, beheren en delen van data.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De startnotities bevatten voor het grootste deel procesafspraken. De provincie heeft budget ter beschikking gesteld ter ondersteuning van het proces (zie bestedingsvoorstel energietransitie 2019 nr.1173391/1197531). Burgerparticipatie over het voorstel heeft nog niet plaatsgevonden. Dit is wel een belangrijk onderwerp in het vervolg van het RES proces. De communicatie vindt plaats via het programma RES en de speciaal hiervoor in het leven geroepen website Energieregionhz en Energieregionhn

4. Proces en procedure

De formele start van het RES proces vindt plaats na ondertekening van het Klimaatakkoord. Een half jaar na deze ondertekening leveren de beide regio's een concept RES aan, aan het Rijk. Het Planbureau voor de Leefomgeving rekent vervolgens door of alle RES-sen in Nederland optellen tot 35 Twh. Met andere woorden: er wordt gekeken of de regio's op de goede weg zijn of dat er nog extra inspanningen moeten komen om het afgesproken doel te halen. Na het verschijnen van de concept RES hebben de regio's een jaar de tijd om tot een RES 1.0 te komen. De RES 1.0 wordt ter vaststelling voor de vergadering van Provinciale Staten geagendeerd.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 16 juli 2019;

gelet op de handreiking RES,

besluiten:

1. In te stemmen met de startnotitie Regionale Energie Strategie Noord-Holland Noord en de startnotitie Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid, waarvan de kern is beschreven in de paragraaf `Kaders voor de RES NHN en NHZ' van deze voordracht, betreffende de `opdracht', het `proces' en de `leidende principes'.

2. Het college van Gedeputeerde Staten te verzoeken de Regionale Energie Strategie Noord-Holland Noord en de Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid samen met de gemeentenen en de waterschappen op te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier